

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРЛИГИ

КӨРКӨМ ӨНӨР

**ЖАЛПЫ БИЛИМ БЕРҮҮ УЮМДАРЫНЫН
5-7- КЛАССТАР ҮЧҮН ПРЕДМЕТТИК
СТАНДАРТ**

Бишкек -2018

Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдарынын 5-7-класстар үчүн «Көркөм өнөр» боюнча предметтик стандарт

Иштеп чыккандар:

Д.А. Акматов, КББАнын «Технология жана искусство»
лаб. ага илимий кызматкери;
А.М. Оторбекова, Ж.Баласагын ат. КУУнин алдындагы
ПКМДИ ага окутуучусу.

Мазмуну 1- бөлүм. Жалпы жоболор	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. Документтин статусу жана түзүмү	3
1.2. Жалпы билим берүүчү уюмдар үчүн негизги ченемдик документтердин системасы	3
1.3. Негизги түшүнүктөр жана терминдер	4
2- бөлүм. Предметтин концепциясы	4
2.1. Окутуунун максаттары менен милдеттери.....	5
2.2. Предметтин методологиялык негиздери	6
2.3. Предметтик компетенттүүлүктөр.....	7
2.4. Түйүндү жана предметтик компетенттүүлүктөрдүн байланышы.....	7
2.5. Мазмундук тилкелер. Окуу материалын мазмундук тилкелер жана класстар боюнча бөлүштүрүү	8
2.6. Предмет аралык байланыштар жана өтмө тематикалык тилкелер	9
3- бөлүм. Билим берүүчүлүк натыйжалар жана баалоо	11
3.1. Окуучуларды окутуудан күтүлүүчү натыйжалар (баскычтар жана класстар боюнча)	11
3.2. Окуучулардын жетишкендиктерин баалоонун негизги стратегиялары	20
4- бөлүм. Билим берүү процессин уюштурууга коюлуучу талаптар.....	22
4.1. Ресурстук камсыздоого коюлуучу талаптар	22
4.2. Жүйөлөөчү окуу чөйрөсүн түзүү	23

1-бөлүм. Жалпы жоболор

1.1. Документтин статусу жана түзүмү

Предметтик стандарт базалык жана автордук программалар менен окуу китептерин түзүүнүн негизи болуп саналат. Ал позицияларды жана мугалимдин чыгармачыл дараметин, окуучулардын жекече жөндөмдүүлүктөрүн, кызыкчылыктары менен талаптарын, билим берүү уюмдарынын материалдык базасын, жергиликтүү социалдык-экономикалык шарттарды, улуттук салттарды жана эмгек рыногунун мүнөзүн эске алуу менен окуу курсун түзүү үчүн ар түрдүү мамилелерди ишке ашырууга кеңири мүмкүнчүлүктөрдү ачып берет.

Предметтик стандарт билим берүү процессинин бардык катышуучуларына окутуунун максаттары, мазмуну, жалпы стратегиясы, «Көркөм өнөр» предметинин каражаттары менен окуучуларды тарбиялоо жана өнүктүрүү тууралуу түшүнүктөрдү берип, курстун тематикалык жана сюжеттик тилкелерин көрсөтөт.

«Көркөм өнөр» окуу предмети окуучуларды, алардын дүйнөнүн бир бүтүн картинасы тууралуу түшүнүктөрүн, патриоттук сезимдерин, өз элинин жана башка элдердин маданиятына сый-урмат менен мамиле кылуусун калыптандырууда маанилүү роль ойноп, окуучулардын өзүн өзү өнүктүрүүсү, өзүн өзү реализациялоосу жана чыгармачылыгы үчүн шарттарды түзүп берет. Маданий өзүн өзү туюндуруу дүйнөдө жалпы кабыл алынган компетенциялардын бири болуп эсептелет, ошондуктан көркөм өнөр боюнча билим берүү процессинин олуттуу бөлүгү искусствонун тилдерин өздөштүрүүгө жана алардын көркөм чыгармачыл ишмердүүлүктө бекемделишине арналат.

Негизги мектепте 5-7-класстарда окуу жүгү Базистик окуу планга ылайык ар бир класста жумасына 1 саатты түзөт, жыйынтыгында окуу жылында 34 саат болот.

Курстун алкагында окуучулар үчүн жеткиликтүү деңгээлде сүрөт (пластикалык) искусстволордун түрлөрүн, сүрөт жана колдонмо ишмердүүлүктүн технологиясын: натюрморттун, портреттин, пейзаждын салттуу жанрларында иштөөнү өздөштүрүү каралган. Техникалык ыкмалардын деңгээлинде жана белгилүү бир көркөм мазмунду туюндуруунун каражаттары катары мейкиндик тереңдикти, предметтердин көлөмүн (перспектива, көлөкө ж.б.) берүү ыкмаларын үйрөнүү ишке ашырылат; искусствонун ар кыл түрлөрүнүн көркөмэстетикалык багытын ачып берүү тармагындагы билимдер өздөштүрүлөт; искусствонун ар кыл түрлөрүнүн чыгармалары менен, искусство таануунун маанилүү түшүнүктөрү менен таанышуу жүргүзүлөт; өз элинин жана дүйнө элдердин маданияты тууралуу билимдери кеңейет.

Мектептин негизги баскычындагы билим берүүнүн мазмуну окутуу менен чыгармачылыктын органикалык биримдиги менен мүнөздөлөт.

1.2. Жалпы билим берүүчү уюмдар үчүн негизги ченемдик документтердин системасы Кыргыз Республикасынын “Билим берүү жөнүндө” мыйзамы (2013).

– Кыргыз Республикасында жалпы орто билим берүүнүн Мамлекеттик билим берүү стандарты (Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2014-ж. 21-июлундагы № 403 Токтому менен бекитилген).

– Кыргыз Республикасында полимаданий жана көп тилдүү билим берүүнүн Концепциясы, 2008.

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2012-ж. 23-мартындагы №201 «Кыргыз Республикасындагы билим берүү системасын өнүктүрүүнүн стратегиялык багыттары тууралуу» токтому.

- 2020-ж. чейин Кыргыз Республикасынын мектеп окуучуларын жана окуучу жаштарын тарбиялоонун Концепциясы. Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин 2014-ж. 22-июлундагы № 545/1 буйругу менен бекитилген.

- Кыргыз Республикасынын 2013-2017-жылдарда туруктуу өнүгүүсүнүн улуттук Стратегиясы.

- Кыргыз Республикасынын 2013-2017-жылдарда туруктуу өнүгүүсүнүн улуттук Стратегиясын жүзөгө ашыруу боюнча Өкмөттүн Программасы. – Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүчү уюмдары үчүн базистик окуу планы.

1.3. Негизги түшүнүктөр жана терминдер

Сүрөт искусстволору – турмуштун конкреттүү кубулуштарын кайра чагылдырып берүүгө негизделген искусстволордун тобу (живопись, скульптура, графика).

Индикатор (көрсөткүч) – кандайдыр бир нерсенин абалын чагылдыруучу чен - өлчөм, «өлчөө куралы» Окутуунун натыйжаларынын индикатору (көрсөткүчү) – коюлган максаттарга жеткенди далилдеген конкреттүү белгилер.

Билим берүү стандарты – негизги билим берүү программаларынын мазмунунун билим берүүчүлүк минимумун, окуучуну даярдоого коюлуучу базалык талаптарды, окуучулардын окуу жүгүнүн жол берилген чегин аныктоочу ченемдер менен эрежелердин жыйындысы.

Окутуунун максаты – окутуунун окуучу когнитивдик (таанып-билүүчүлүк), аффективдик (эмоциялык-баалуулук) жактан жетүүчү күндөлүк жана жыйынтык натыйжалары.

Натыйжалар (билим берүүчүлүк) – инсандык, жарандык жана кесиптик жактан өзүн өзү аныктоону ишке ашыруу үчүн жетиштүү болгон жеке компетенттүүлүктөрдүн топтому.

Мазмундук тилкелер – берилген билим берүү стандартында окуп-үйрөнүлүп жаткан предметтин маңызын түзгөн түшүнүктөрдүн ядросу. Мазмундук тилкелер деген - предметтин аналитикалык түрдө бөлүнүп көрсөтүлгөн бөлүктөрү. Аларды окуп-үйрөнүү менен окуучулар предмет - иерархияда ар биринин өз орду бар өз ара байланышкан элементтердин түзүмү деген түшүнүккө ээ болушат.

2- бөлүм. Предметтин концепциясы

Окуучулардын көркөм өнөрү башталгыч мектепте сүрөт искусствосу боюнча алган билимдеринин, чыгармачылык ишмердүүлүк (практикалык) тармагында калыптанган билгичтиктери менен көндүмдөрүнүн негизинде ишке ашырылат.

Предметти окуп-үйрөнүү окуучулардын сабактардагы ар кыл формалардагы көркөм ишмедүүлүгүнө эсептелген: тегиздикте жана көлөмдүү чагылдыруу; декоративдик жана конструктивдик иш; чындыктын кубулуштарын жана искусство чыгармаларын (слайддарды, репродукцияларды) кабылдоо, сабакта жолдошторунун иштерин, өзүнүн жамааттык чыгармачылыгынын жана жекече ишинин натыйжаларын талкуулоо; көркөм мурастарды окуп-үйрөнүү; окуучулардын окулуп жаткан темаларга иллюстрациялык материалды тандап алуу боюнча издөө иштери; кыргыз элинин жана башка элдердин музыкалык (элдик, классикалык, заманбап) жана адабий чыгармаларын угуу.

Мектептин негизги баскычы 5-7- класстар. Окуучулар үчүн жеткиликтүү деңгээлде сүрөт (пластикалык) искусстволордун түрлөрүн, сүрөт жана колдонмо ишмердүүлүктүн

технологияларын өздөштүрүү: натюрморттун, портреттин, пейзаждын салттуу жанрларында иштөө. Техникалык ыкмалар эмес, белгилүү бир көркөм мазмунду туюндуруунун каражаттары катары мейкиндиктеги тереңдикти, предметтердин көлөмүн (перспектива, көлөкө ж.б.) берүү ыкмаларын үйрөнүү ишке ашырылат; искусствонун ар кыл түрлөрүнүн көркөм эстетикалык маанисин ачып берүү боюнча билимдер өздөштүрүлөт; искусствонун ар кыл түрлөрүнүн чыгармалары менен, искусство таануунун маанилүү түшүнүктөрү менен таанышуу жүргүзүлөт; өз элинин жана дүйнө элдердин маданияты тууралуу билимдери кеңеет.

Окуу милдеттери чыгармачылык милдеттерден бөлүнбөйт жана мезгилдик жактан алардан мурда болбойт.

Бул баскычта искусство карым-катыштын универсалдуу тили катары кабылданат, ар түрдүү көркөм техникаларды колдонуп, өзүн чыгармачылыкта көрсөтө алуу жөндөмү өнүгөт.

Базалык мектептин алкагында курчап турган дүйнөнү жана анын кубулуштарын ырааттуу түрдө эстетикалык өздөштүрүү улантылат, ата мекендик жана дүйнөлүк сүрөт искусствосунун теориясы жана тарыхы боюнча билимдер кеңеет, ар кыл көркөм материалдар менен иштөө көндүмдөрү жана билгичтиктери өркүндөйт, көркөм образдарды жана татаал пластикалык композицияларды жаратуунун техникалык жолдорун үйрөнүүгө өзгөчө көңүл бөлүнөт.

«Көркөм өнөр» жалпы билим берүүчү предмети беш багыттан жана мазмундук үч тилкеден турат.

Сүрөт искусствосуна окутуунун (5-7-класстар) **мазмундук багыттар** төмөнкүлөр менен тыгыз байланышка ээ:

- Графика
- Живопись
- Скульптура
- Декоративдик-колдонмо искусство жана дизайн.
- Көркөм өнөр предметинин **мазмундук тилкелери**:
- Сүрөт искусствосу, анын түрлөрү жана жанрлары.
- Сүрөт искусствосунун тили жана көркөм образ.
- Сүрөт искусствосундагы тема, сюжет жана композиция.

Аталган предметти окутуу процессинде окуучулардын чыгармачыл жана эстетикалык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө басым коюлуп, алган билимдерин турмушта колдоно билүүгө үйрөнүү мүмкүнчүлүгү түзүлөт. «Көркөм өнөр» предмети искусствонун ар түрдүү тармактарынын: графика, живопись, бедизчилик (скульптура), колдонмо жасалга өнөрү, айлана чөйрөнү эстетикалык уюштуруу, композиция ж.б. негиздери боюнча интеграцияланган курс болуп саналат, окуучулардын адам жашоосундагы искусствонун маанисин түшүнүүсүнө, алардын чыгармачыл дараметин ачууга жана көркөм ишмердүүлүктүн ыкмаларын колдонуусуна өбөлгөлөрдү түзөт.

«Көркөм өнөр» предметинин окуп-үйрөнүү объектиси болуп улуттук, ата мекендик жана дүйнөлүк көркөм маданияттын тажрыйбасы менен кылымдар аралыгында иштелип чыккан эмгек ишмердүүлүгүнүн көндүмдөрү эсептелет.

2.1 Окутуунун максаттары жана милдеттери

Көркөм өнөр предметин окуп-үйрөнүүнүн натыйжасында төмөндөгү **максаттар** ишке ашырылат:

– көркөм өнөр чыгармаларын эмоциялык-дөөлөттүк кабылдоого жөндөмдүүлүктүн өнүктүрүлүшү,

– кесиптик жана элдик чыгармачылыктын чыгармаларына эмоциялык мамилени тарбиялоо;

– чыгармачыл иштерде өзүнүн курчап турган дүйнөгө болгон мамилесин туюндура билүүгө үйрөтүү.

Көркөм өнөр предметин окутуу процессинде төмөндөгү милдеттер чечилүүгө тийиш:

– көркөм өнөрдөгү ар кыл багыттарга, жанрларга тиешелүү чыгармалардагы көркөм идеяны кабылдоого болгон таанып-билүүчүлүк кызыгууну активдештирүү;

– дүйнөлүк жана ата мекендик маданияттын чыгармаларына болгон дөөлөттүк (баалуулук) мамилени калыптандыруу үчүн шарттарды түзүү;

– окуучулардын чыгармаларды эмоциялык кабылдоосун көрсөтүүсүнө түрткү берүү;

– окуучуларды автордук идеяны аңдап түшүнүүгө жана бул аңдап түшүнүүнү оозеки, жазуу жана чыгармачыл формада көрсөтүүгө жүйөлөө;

– курчап турган чындыкты өз алдынча көркөм чагылдырып берүүнүн чыгармачыл жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө өбөлгө түзүү.

2.2. Предметтин методологиялык негиздери

Негизги мектепте көркөм ишмердүүлүктүн ар бир түрүн (сүрөт, декоративдик жана дизайнердик) өздөштүрүү төмөнкүлөр менен байланыштуу: окуучуларды ар түрдүү материалдар жана техникалар менен тааныштырышат, андан соң чыгармачылык тапшырмалар системасы аркылуу балдарда идеяны ишке ашыруу үчүн туура келген көркөм материалды же техниканы өз алдынча тандап алуу билгичтиги калыптанат. Окуучу көркөмчыгармачылык ишти жаратып жатып, сюжетти тандап алат, композициялык жана башка сүрөттөө маселелерин чечет, иштин образдык көркөмдүгүнө жетишет.

Класстан класска карай сүрөттүн татаалданышы менен катар, окуучулардын өзүнүн сүрөтүнө болгон эстетикалык талаптары да өзгөрөт. Окуучулар сүрөттүн чындыкка жакын болуусуна, демек, көлөмдү, перспективаны, предметтин конструктивдик өзгөчөлүктөрүн ж.б. берүүгө умтулушат. Бирок сүрөттө мейкиндикти берүү мектеп окуучусу үчүн кыйынчылыкты туудурат, анткени предметтердин перспективалык кыскартуулары алардын тааныш формаларын таанылгыс кылып өзгөртөт. Бирок 5-7-класстарга келгенде окуучу көрсөтмөлүү перспективаны жана барактын тегиздигиндеги предметтердин мейкиндиктик карым-катыштарын аң-сезимдүү түрдө өздөштүрүүгө жөндөмдүү болот. Окуучулар композициялардын эскиздерин жасай алышат, бул болсо идеяны ийгиликтүү ишке ашырууга жардам берет.

Эстетикалык циклдин башка предметтери сыяктуу эле көркөм өнөр үчүн маанилүү өзгөчөлүк мүнөздүү: билим берүү процессине окуучулардын эмоциялык чөйрөсүн катыштырбай туруп ага (предметке) окутуу мүмкүн эмес.

Чыгармачылык сүрөттөрдү талдоого алууда мектеп окуучусунун элестетүү ишмердүүлүгүнүн жана фантазиясынын бардык тараптарын эске алуу жана салыштыруу керек. Элестетүүнүн жана фантазиянын образдарынын бардык булактары адамга карата алынган тышкы чындык менен да, ички чындык – адамдын ойлору, сезимдери, кызыгуулары менен да байланыштуу болот.

2.3. Предметтик компетенттүүлүктөр

Эстетикалык компетенттүүлүк – окуучунун искусствону кабылдоого жана көркөм чыгармаларга эмоциялык жооп кайтарууга жөндөмдүүлүгү менен даярдыгы. Ал:

- көркөм-эстетикалык табиттин – чындыктын же искусствонун эстетикалык кубулушун көрө билүү, сезе билүү, түшүнүү жана аны туура баалоо билгичтигинин;
- көркөм-эстетикалык баалуулуктар менен карым-катышта болуу муктаждыгынын өнүгүшүн шарттайт.

Баалуулук компетенттүүлүгү – эстетикалык баалуулуктарды кабыл алууга; бийик жана массалык сүрөт искусствосунун чыгармаларынын ийгиликтери тууралуу ой-пикирин айта билүүгө; сүрөт искусствосуна, өз элинин көркөм салттарына жана дүйнөлүк маданияттын жетишкендиктерине кызыгууга; азыркы дүйнөнүн мультимаданий картинасын (сүрөтүн) кабыл алууга; сүрөт искусствосунун ар кыл чыгармалары боюнча өз көз карашын аргументтей алууга жөндөмдүүлүк.

Ар бир теманы окуп-үйрөнүүдө, искусство чыгармаларын талдоого алууда ар дайым искусствонун гуманисттик түзүүчүсүнө басым коюу:

– сулуулук жакшылык чындык чыгармачылык жарандык патриоттуулук жаратылыштын баалуулугу адам өмүрүнүн баалуулугу сыяктуу баалуулуктар тууралуу айтуу керек.

Чыгармачылык компетенттүүлүк окуучуларда чыгармачыл ишмердүүлүк тажрыйбасынын өнүгүүсү, сүрөт искусствосунун мыйзамдарын өздөштүрүү, инсандык өзүн өзү реализациялоо, практикалык ишмердүүлүк аркылуу окуучулардын чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн активдештирүү менен байланыштуу. Ошондой эле:

– мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен, ар бир окуучунун кызыгууларын өнүктүрүү, ар кандай чыгармачылык маселелерди чечүү жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүү менен да байланышат.

2.4. Түйүндүү жана предметтик компетенттүүлүктөрдүн байланышы.

«Көркөм өнөр» курсунда көркөм ишмердүүлүктүн ыкмаларын өздөштүрүү аркылуу окуучуларда негизги жана предметтик компетенттүүлүктөр калыптанат.

Негизгилер - ишке ашыруу шарттарына шайкеш келген аныктоочу компетенттүүлүктөр, алар универсалдуу болуп саналат.

Предметтик компетенттүүлүктөр – конкреттүү окуу предметтеринин алкагында калыптануучу компетенттүүлүктөр.

Аталган компетенттүүлүктөр өз ара байланышкан.

Негизги мектепте көркөм өнөргө окутуунун натыйжасында окуучулар:

– сүрөт (пластикалык) искусстволорунун негизги түрлөрү жана жанрлары, алардын адамзаттын маданий калыптануусундагы ролу тууралуу билимдерди алышат;

– чыгарманы окуп-үйрөнүүнү билишет, курчап турган дүйнөнүн кубулуштарына, искусство чыгармаларына эстетикалык баа беришет;

– чыгармаларды кабылдоодо көркөм туюндуруу каражаттарын аныкташат, искусствонун ар кыл түрлөрүнүн чыгармаларынын мазмунун, образдык тилин талдоого алышат;

– искусство чыгармаларынын мазмунун интерпретациялашат, чыгарманын мазмуну тууралуу автор менен жана курбалдаштары менен диалог жүргүзүшөт;

- көркөм өнөрдүн белгилик-символдук табияты тууралуу түшүнүктөргө ээ болушат, көркөм образ түзүү үчүн ар түрдүү искусстволордун көркөм туюндуруу каражаттарын пайдаланышат.

1-Таблица

2.5. Мазмундук тилкелер. Окуу материалын мазмундук тилкелер жана класстар боюнча бөлүштүрүү.

	Мазмундук тилкелер	Окуу материалын бөлүштүрүү		
		5- кл.	6- кл.	7 -кл.
1.	Сүрөт искусствосу, анын түрлөрү жана жанрлары	<p>1.Натюрморттун, пейзаждын, портреттин үстүндө иштөөдө барактын (кагаздын) форматы.</p> <p>2.Графикалык сүрөттөлүштүн бардык сызыктарын колдонуу менен, натюрмортту графикада туура чагылдыруу.</p> <p>3.Ар кандай графикалык техникаларды туура колдонуу.</p> <p>4.Көлөмдү берүүдөгү тондук жана түстүк градациялар.</p> <p>5. Живописсте жана графикада сызыктуу жана аба перспективалары тууралуу билимдерди колдонуу менен мейкиндиктик пландарды коюу</p> <p>6. Ар кандай графикалык техникаларды туура колдонуу.</p>	<p>1.Көркөм чыгармачылыктын түрлөрү жана жанрлары боюнча практикалык иштерди этаптуу түрдө чыгармачылык менен аткаруу.</p> <p>2.Жаратылышка байкоолордун негизинде табигый түстөрдүн чагылдырылып жаткан объектилерге таасир тийгизүүсү тууралуу түшүнүктөрүн бекемдешет</p> <p>3.Пейзаждык жана портреттик жанрдын чыгармалары менен таанышат, алардагы сулуулукту сыпаттап берүүгө үйрөнүшөт.</p>	<p>1.Элдик промыселдер, алардын жаралуу жана өнүгүү тарыхы, искусствонун байыркы тамырларынын мааниси, өз элинин элдик чыгармачылыгынын өзгөчөлүктөрү менен таанышат.</p> <p>2.Архитектуранын жанрлары менен таанышат.</p> <p>3.Архитектура тууралуу өз түшүнүгүн билдирүүнү жана чагылдырууну үйрөнүшөт.</p>
2.	Сүрөт искусство-сунун тили жана көркөм образ	<p>1. Адамдын башын тартуу (тегиздикте жана көлөмдө), пропорциялар, сызыктардын мүнөзү, беттин көрсөтүлүшү.</p> <p>2.Стилизация.</p>	<p>1.Предметтерди ар түрдүү техникаларда сүрөткө тартуу көндүмдөрүн өркүндөтүү.</p> <p>2.Көркөм каражаттарды колдонуу менен көркөм образ түзүү.</p>	<p>1.Сүрөттө жана долбоордо форма менен декордун биримдигин чагылдыруу (жеткиликтүү деңгээлде).</p> <p>2.Китеп графикасы. Шрифт.</p>

				3.Дизайн. Кагаз
				менен иштөөнүн техникасы.
3.	Сүрөт искусствосундагы тема, сюжет жана композиция.	1. Көркөм өнөрдүн жаралуу башаттары.	1.Көркөм чыгарманын сюжети жана аны жаратуунун тарыхы.	Сүрөттүн же долбоордун конкреттүү композициясынын коюлушу.

2.6. Предмет аралык байланыштар жана өтмө тематикалык тилкелер

Предмет аралык байланыштар деген – окутуунун бүтүндөй процессин жана анын бардык функцияларын өркүндөтүүнүн дидактикалык шарттары. Предмет аралык байланыштар окуучулардын таанып-билүү ишмердүүлүгүн жалпы илимий методдордун жана идеялардын негизинде уюштурууга мүмкүндүк берет. Алар окуучунун жалпы жөндөмдүүлүктөрүн калыптандырып, предметтин түзүлүшүнүн жалпы принциптерин ачып берет.

Негизги предмет аралык байланыштар адабият жана музыка сабактары менен ишке ашат (жаратылыш, адам тууралуу музыканы, ырды, обонду угуу), айрым темаларды өтүүдө тарых менен (доордун образы жана искусстводогу стиль, тарыхтын көрүнүктүү окуялары - искусстводогу тарыхый жанр), ата мекендик жана дүйнөлүк адабият менен, математика (геометрия) менен, физика (оптика) менен технология (материалдарды көркөм иштетүүнүн технологиясы) менен, биология (өсүмдүктөрдүн, жаныбарлардын түзүлүшү, адамдын пластикалык анатомиясы, жаратылыштагы байланыштар) менен информатика (компьютердик графика) менен предмет аралык байланыштарды колдонуу сунушталат.

Көркөм өнөрдүн негизги мазмундук тилкелерин: сүрөт искусствосу, анын түрлөрү жана жанрлары; сүрөт искусствосунун тили жана көркөм образ; көркөм өнөрдөгү тема, сюжет жана композицияны окуп-үйрөнүүдө окуучулар пластикалык искусстволордун чыгармаларын кабылдашат, сүрөт искусствосунун ар кандай жанрындагы, түрүндөгү практикалык чыгармачыл ишмердүүлүк менен алектенишет, көркөм материалдар менен иштешет, ар түрдүү сүрөттөө техникаларында чыгармачыл иштерди аткарышат. Ошондой эле көркөм өнөр менен байланышкан изилдөө долбоорлору менен алектенишет.

Предмет аралык байланыштарды ишке ашырууга мазмундук-ишмердүүлүк мамиле кылууда чектеш окуу предметтеринин материалдары кыйла так координацияланып, өздөштүрүлгөн материалдардын чыгармачылык деңгээли жогорулайт, окуучуларда бекем жана системдүү билимдер, жалпыланган окуу билгичтиктери менен көндүмдөрү калыптанат, ал, өз кезегинде, мектеп окуучуларынын өзөктүү жана предметтик компетенцияларынын калыптанышына таасир тийгизет. Ал предмет аралык байланыштардын өтмө тематикалык тилкелери аркылуу туюндурулат. Көрсөтүлгөн жобону конкреттештирүү үчүн билим берүү

чөйрөсүнүн ар түрдүү предметтеринин материалдарынын байланышын көрсөтүүчү төмөндөгү матрица сунуш кылынат (эки теманын мисалында).

2-Таблица

Көркөм өнөр класстар	5-7	«Көркөм өнөр» предметинин бөлүмдөрү жана темалары 5 -класс	Адабият	Табият таануу	Музыка	Технология
Буга байланыштар	чейинки	Ошол учурдагы байланыштар				Кийинки байланыштар

Көркөм өнөр класстар	5-7-	«Көркөм өнөр» предметинин бөлүмдөрү жана темалары 6 -класс	Адабият	Биология	Музыка	Тарых
Буга байланыштар	чейинки	Ошол учурдагы байланыштар				Кийинки байланыштар
Портреттик жанрдын чыгармаларынын маанисин түшүнүү.		Портрет жанры	Адабий каармандардын образдары	Адамдын скелетинин түзүлүшү	Музыкалык чыгармалардагы образдар	Тарыхый персонаждар (каармандар)

3-бөлүм. Билим берүүчүлүк натыйжалар жана баалоо

3.1. Окуучуларды окутуудан күтүлүүчү натыйжалар (баскычтар жана класстар боюнча)

Көркөм материалдарды колдонуу менен, негизги сүрөт техникаларын үйрөнүү	Жыл мезгилдери сүрөт искусствосунда	Жыл мезгилдерине арналган ырлар	Жаратылыш кубулуштары жана жыл мезгилдери	Жыл мезгилдери боюнча музыкалык чыгармалар	Табигый материал, маалыматтык технологиялар
---	-------------------------------------	---------------------------------	---	--	---

Б
у
л

бөлүм боюнча таблицада:

1-мамы – Көркөм өнөр предмети боюнча мазмундук тилкелердин иретин билдирет;

2-мамы – компетенттүүлүктөрдү билдирет;

3, 4-жана 5-мамыларда 5-7-класстарда окутуудан күтүлгөн болжолдуу натыйжалар көрсөтүлгөн.

Мисалы, 5.1.1 1.. төмөнкүлөрдү билдирет: 5- класс, 1- мазмундук тилкенин аталышы, 1- компетенттүүлүк, 1- мазмундук багыттар жана окутуудан күтүлгөн натыйжалар.

3-Таблица

№	Мазмундук тилкелер	Компетенциялар	5 - класс	6 - класс	7- класс
1	Сүрөт искусствосу, анын түрлөрү жана жанрлары	1.Баалуулук 2.Эстетикалык 3.Чыгармачылык	<p>1.Графика</p> <p>5.1.1.1. - графиканын пайда болуу тарыхын айтып берет.</p> <p>5.1.2.2. - графикалык сүрөттөөнүн бардык сызыктарын колдонуп, натюрморттун графикада туура чагылдырылышын аныктайт.</p> <p>5.1.3.3. - графикалык иштерди кантип туура аткаруу керектигин көрсөтүп берет:</p> <ul style="list-style-type: none"> - конструкция; - компоновка; - пропорция; - симметрия; - деңгээл сызыгы; -перспектива; композиция, түс, так (отенок), ыргак, фон ж.б. 	<p>6.1.1.1. - сүрөт искусствосунун абдан көрүнүктүү өкүлдөрүнүн тарыхын айтып берет.</p> <p>6.1.2.2. - сүрөттөө предметинин конструктивдүү түзүлүшүн, мейкиндиктеги абалын, перспективада кыскаруусун талдоого алат.</p> <p>6.1.2.3. - бир нече портрет сүрөттүн мисалында портреттин жанр катары өзгөчөлүктөрүн аныктайт.</p>	<p>7.1.2.1. - сүрөт искусствосунун чыгармаларынын түрлөрү жана жанрлары боюнча талдоого алат.</p> <p>7.1.3.2. - графикалык иштерди аткарууда негизги эрежелерди (чекиттер, ак тактар, силуэт) колдонуу менен натурадан пейзажды тартат.</p> <p>7.1.3.3.- китеп дизайнын жасалгалоодо шрифттерди тандап чагылдырат.</p>

2	Сүрөт искусствосунун тили жана көркөм образ	1.Баалуулук 2.Эстетикалык 3.Чыгармачылык	5.2.3.1. - натюрморт, пейзаж, портреттин үстүндө иштөөдө барактын ылайык келүүчү форматын тандап алат. 5.2.3.2. - көркөм образды аткарууда ар кыл көркөм материалдар менен бир шилтемдерди, зарисовкаларды аткарат 5.2.3.3. - сызыктардын жана түстүн жардамы менен көркөм образдарды чагылдырат.	6.2.3.1. - тондук чечилиштерди сактоонун жардамы менен натюрморт, портрет, пейзажды тартат. 6.2.3.2. - формасы геомериялык фигураларга окшош объектилерди сүрөттөп тартат. 6.2.3.3. - алган билимдеринин негизинде көркөм образдарды түзөт.	7.2.3.1. – жарык көлөкөнүн түскө тийгизген таасирин байкап чыгармачылык иштеринде колдонот. 7.2.3.2. - графикалык материалдарды колдонуп, бир шилтемдерди, зарисовкаларды аткарат. 7.2.3.3. - үйдү куруунун планын түзүп, курулуш иштеринин аткарууну жолдорун көрсөтүп берет.
3	Сүрөт искусствосундагы тема, сюжет жана композиция	1. Баалуулук 2. Эстетикалык 3. Чыгармачылык	5.3.3.1. - чыгарманын үстүндө этаптуу түрдө (компоновка, куруу, локалдык түстү сүйкөө, деталдоо, жалпылоо) иштөөнү көрсөтүп берет; 5.3.1.2. - Графика жанрынын Кыргызстанда жана дүйнөдө белгилүү болгон чыгармалары тууралуу айтып берет. 5.3.3.2. - жөнөкөй формадагы заттардан композицияларды түзөт, натурадан натюрмортту тартат.	6.3.3.1. - этаптуу сүрөттү аткарат (компоновка, куруу, фактураны тартуу менен предметтерди деталдык иштеп чыгуу, пландуулук, жалпылоо); 6.3.1.2. - чыгарманын жаралыш тарыхы (автор, аталышы, жаралган убактысы, биографиясынан маалыматтар ж.б.) тууралуу аңгеме жаратат -түрү, жанры. -көркөм техникасы - сюжет, образдары. -композиция -сүрөтчүнүн чеберчилиги. 6.3.3.3. - предметтердеги оюнун мотивдеринин гармониялык айкалушусун сезүү менен, оймо чиймелерди түзөт	7.3.3.1. - тандалып алынган архитектуралык түрлөрдөн табышмактуу курулуштардын чиймесин чиет. 7.3.2.2. - көрүнүктүү сүрөтчүлөрдүн чыгармалары боюнча сүрөт искусствосунун түрлөрү жана жанрлары тууралуу айтып берет, 7.3.2.3.- китептин макеттерин жана мукабаларын жасалгалайт

№	Мазмундук тилкелер		5 -класс	6- класс	7- класс
1	Сүрөт	1. Баалуулук	2.Живопись		

	искусствосу, анын түрлөрү жана жанрлары	2. Эстетикалык 3. Чыгармачылык	5.1.1.1. - живопись тууралуу тарыхый маалыматтарды берет. 5.1.3.2. - живописстик иштерди аткарат: - конструкция; - компоновка; - пропорция; - симметрия; - композиция, - контраст, ыргак (ритм), фон ж.б. 5.1.1.3 - Кыргызстанда жана дүйнөдө белгилүү живопись чыгармалары тууралуу айтып берет	6.1.3.1. - живопись иштерин аткарууда негизги эрежелерди жетекчиликке алуу менен, акварель жана гуашь менен иштөөнүн техникаларын билет. 6.1.2.2. - живописистеги жанрлар тууралуу айтып берет: - натюрморт, - пейзаж, - портрет. 6.1.3.3. - чыгармачылык иштерди талдоого алат (сүрөттөлүштү түзүүдө штрихтер, сүртүм кандай колдонулган ж.б.).	7.1.3.1. - сүрөттө сүрөт искусствосунун негизги мыйзамдарын: компоновканы, симметрияны, форманы, пропорцияны, конструкцияны, перспективаны, ыргакты, түстү, тонду колдонот. 7.1.1.2. - Ири пейзажист- сүрөтчүлөрдүн ысымдарын атап берет 7.1.3.3. - тематикалык иште предметтердин формаларынын, пропорцияларынын мүнөздүү өзгөчөлүктөрүн (предметтин, пейзаждын портреттин жана адам фигурасынын этюддары) сактайт.
2	Сүрөт искусствосунун тили жана көркөм образ	1.Баалуулук 2.Эстетикалык 3.Чыгармачылык	5.2.3.1. - акварель, гуашь боёктору менен иштөө техникаларын пайдаланат. 5.2.2.2. - натюрмортто, пейзажда декоративдик мотивди гармониялуу түрдө кандай колдонуу керектигин айтып берет. 5.2.2.3. - композиция кандай чечилгенин, сүрөттөө компоненттери өз ара бир ыңгайга кандай келгенин, жалпы идея менен мазмун кандай кармалганын түшүндүрүп берет;	6.2.1.1. - сүрөт-пейзаждарды салыштырат, сүрөтчү түс менен берген ар кыл маанайлар жана абалдар (кубанычтуу, майрамдык, капалуу, сырдуу, назик ж.б.) тууралуу айтып берет 6.2.3.2. - түстүк чечилиштерди сактоо менен, ар кыл жанрларда эскиздерди түзүүдө көркөм каражаттарды пайдаланат. 6.2.3.3. - чыгармачыл иште түс аркылуу ар кандай образдарды берет.	7.2.2.1. - архитектуралык курулуштардын перспективасын түзүүдө башталуу чекиттерин табат. 7.2.1.2. - өлкөнүн жана дүйнөнүн белгилүү көркөм музейлерин атап берет. 7.2.3.3. - этаптуу ишти аткарууда сюжеттик сүрөт тартууда форма менен декордун биримдигин чагылдырып берет.

3	Сүрөт искусствосундагы тема, сюжет жана композиция	1.Баалуулук 2.Эстетикалык 3.Чыгармачылык	5.3.2.1. - өзүнүн иштери менен салыштыруу менен, сүрөттөрдөгү колорит, жарыктын таралышы тууралуу айтып берет. 5.3.2.2. - живописсте көлөмдү берүүдө тондук жана түстүк градацияларга кантип жетүүнү айтып берет. 5.3.3.3. - чыгармачылык ишинде көлөмдү берүүдө тондук жана түстүк чечилиштерге жетишет.	6.3.2.1. - аткарылган ишке табигый жарыктын таасири тууралуу айтып берет 6.3.2.2. - дүйнө элдеринин көркөм маданиятынын байлыгы жана ар түрдүүлүгү тууралуу айтып берет 6.3.1.3. - аткарылган иштерге жана чыгармачылык ийгиликтерге болгон жалпы таасирин билдирет.	7.3.3.1. - пейзажда маанайды түс аркылуу берет. 7.3.1.2. - пайда болгон образдын оригиналдуулугу, дааналыгы жана эмоциялуулугу тууралуу айтып берет. 7.3.3.3. - ачык байкалган маанайы бар пейзажды элестетүүсү боюнча тартат.
№	Мазмундук тилкелер		5- класс	6 -класс	7- класс
1	Сүрөт искусствосу, анын түрлөрү жана жанрлары	1.Баалуулук 2.Эстетикалык 3.Чыгармачылык	3. Скульптура		
			5.1.1.1. - скульптуранын келип чыгыш тарыхын айтып берет 5.1.2.2. - скульптуранын түрлөрү жөнүндө айтып берет: - майда пластика; - тоголок скульптура; - рельеф; - барельеф. 5.1.3.3. - чыгармачылык иштерди аткаруу үчүн ар түрдүү материалдарды (пластилин, чопо, табигый материалдар) колдонот.	6.1.2.1. - скульптуралардын формасындагы мүнөздүү өзгөчөлүктөрдү салыштырат 6.1.1.2. - дүйнөдөгү жана Кыргызстандагы белгилүү скульпторлордун ысымдарын жана алардын негизги чыгармаларын атайт 6.1.3.3. - чыгармачылык иштерди аткаруу үчүн ар түрдүү материалдарды (пластилин, чопо, табигый материалдар) колдонот	7.1.1.1. - скульптуранын белгилүү чыгармалары тууралуу айтып берет 7.1.3.2. - интерьерди жасалгалоодо даяр скульптуралык иштерди пайдаланат. 7.1.2.3. - табигый жана химиялык боёкторду колдонуунун жана скульптураны бышыруунун жөнөкөй технологиялары тууралуу айтып берет

2	Сүрөт искусствосунун тили жана көркөм образ	1.Баалуулук 2.Эстетикалык 3.Чыгармачылык	5.2.1.1 - Кыргызстандагы жана дүйнөдөгү скульптуралык иштердин авторлорун атап берет. 5.2.2.2. - скульптуралардын түрлөрүн ажыратат. 5.2.3.3. - көлөмдүү композицияларды жасоо үчүн зарисовкаларды аткарат.	6.2.2.1. - көлөмдүү скульптуралык композицияларды жасоодо колдонулган табигый көркөм каражаттар менен иштөөнүн эрежелерин жана ыкмаларын санап берет. 6.2.3.2. - жөнөкөй геометриялык формалардын негизинде көлөмдүү нерселерди этап боюнча жасайт. 6.2.3.3. - көлөмдүү композицияларды жасоодо табигый материалдарды Пайдаланат.	7.2.3.1- көлөмдүү иштерди жасоо үчүн скульптура тууралуу материалдарды топтойт 7.2.3.2. - жаратылыштан скульптуралык формаларга окшош предметтерди байкоого алат жана табат. 7.2.3.3. - интерьерди жасалгалоодо даяр көлөмдүү иштерди пайдаланат.
3	Сүрөт искусствосундагы тема, сюжет жана композиция	1. Баалуулук 2. Эстетикалык 3. Чыгармачылык	5.3.2.1. - тапшырмаларды аткарууда скульптуралык иштер үчүн куралдар менен кандай колдонуу керектигин айтып берет 5.3.2.2. - жасалган көлөмдүү предметтерди кантип тыкан жасалгалоо керектиги тууралуу айтып берет. 5.3.3.3. - көлөмдүү композицияны түзүүдө ар түрдүү материалдарды пайдаланат	6.3.3.1. - рельефтик техника менен аткарылган оймолорду көрсөтөт. 6.3.2.2. - скульптура чыгармаларын түрлөрү боюнча талдоого алат 6.3.3.3. - табигый материалды пайдалануу менен тематикалык тапшырмаларды аткарат.	7.3.3.1.- байкоо жүргүзүп, адамдын жаратылыш менен байланышын табат 7.3.1.2. - көрүнүктүү скульпторлордун көлөмдүү скульптуралык иштеринин аткарылыш сулуулугун көрөт. 7.3.3.3. - анималисттик жанрда чыгармачылык көлөмдүү иштерди аткарат.
№	Мазмундук тилкелер		5- класс	6- класс	7 -класс
1	Сүрөт искусствосу, анын түрлөрү жана жанрлары	1.Баалуулук 2.Эстетикалык 3.Чыгармачылык	4. Архитектура 5.1.1.1.- дүйнөлүк архитектуранын тарыхын жана Кыргызстандын архитектурасынын өзгөчөлүктөрүн айтып берет. 5.1.1.2. - ар кыл мезгилдердин архитектурасы тууралуу айтып берет. 5.1.33.- архитектуралык курулуштардын эскиздерин түзөт.	6.1.1.1. - архитектуранын эстеликтерин жана көрүнүктүү архитекторлордун ысымдарын атап берет. 6.1.1.2. - курулуш имарттарын жаратуунун баалуулугу тууралуу ой жүгүртөт 6.1.3.3. - ар түрдүү инструменттер менен макеттерди жасайт.	7.1.1.1.-негизги түшүнүктөр менен терминдерди аныктап берет - «фасад», «план», «кесилиш», «генплан». 7.1.3.2. - эң жөнөкөй материалдардан макеттерди жасоо үчүн долбоорлорду түзөт. 7.1.3.3. - маекттерди жасоодо имараттарды ландшафтта жайгаштыруунун принциптерин эске алат.

2	Сүрөт искусствосунун тили жана көркөм образ	1.Баалуулук 2.Эстетикалык 3.Чыгармачылык	5.2.2.1.- интерьер менен экстерьердин оротосундагы айырмачылыктарды көрсөтүп берет. 5.2.3.2. - курулуштарда улуттук колорити бар оюу-чийүүлөрдү колдонуу боюнча материалдарды жыйнайт. 5.2.3.3-композиция үчүн эскиздерди түзөт.	6.2.3.1. - макеттер үчүн техникалык сүрөт тартат. 6.2.2.2. - имараттарды архитектуранын түрлөрү боюнча талдоого алат. 6.2.3.3. - үйлөрдүн жана алардын интерьеринин моделдерин жасайт	7.2.1.1.-архитектуранын белгилүү эстеликтери жана көрүнүктүү архитекторлор тууралуу портфолио түзөт. 7.2.3.2.- архитектуралык моделдерди жасоодо (мүмкүнчүлүк болсо) компьютердик технологияларды пайдаланат. 7.2.3.3. - моделдерди жасоодо чиймелерди жана шарттуу белгилерди чийет.
---	---	--	--	---	---

3	Сүрөт искусствосундагы тема, сюжет жана композиция	1.Баалуулук 2.Эстетикалык 3.Чыгармачылык	5.3.1.1. - архитектуранын түрлөрү (көлөмдүү, ландшафттык, шаар курулушу) тууралуу айтып берет. 5.3.3.2. - ар түрүү материалдарды пайдалануу менен, жаныбарлардын жашоочу жайларын моделдейт жана долбоорлойт. 5.3.3.3. - пейзаждын фонунда фантастикалык архитектуранын эскиздерин чийет.	6.3.2.1. - архитектуралык чиймелердин схемаларын окуйт. 6.3.2.2. - көчмөн элдердин боз үйүнүн конструкциясынын дизайны тууралуу айтып берет. 6.3.3.3. - сызыктуу перспективаны сактоо менен, болочоктогу үйдүн, айылдын, шаардын сүрөтүн тартып берет.	7.3.1.1. - тарыхый архитектуралык курулуштардын баалуулугу тууралуу айтып берет. 7.3.3.2. - архитектуралык курулуштардын перспективасын ар кыл көркөм каражаттар менен чагылдырып берет. 7.3.3.3. - эркин элестетүүнүн натыйжасында, келечектин табышмактуу курулуштарынын чиймелерин, эскиздерин чийүүдө компьютердик технологияны пайдаланып «Фантастикалык турак жай» макетин жасайт.
№	Мазмундук тилкелер		5- класс	6 - класс	7 - класс
1	Сүрөт жана	1.Баалуулук	5. Декоративдик-колдонмо искусство жана дизайн		

	искусствосу, а түрлөрү жанрлары	2.Эстетикалык 3.Чыгармачылык	5.1.1.1. - декоративдик-колдонмо искусствонун өнүгүү тарыхын айтып берет. 5.1.3.2. - декоративдик композицияны түзүү мыйзамдары боюнча сүрөт тартат 5.1.3.3. - кыргыз ж.б. улуттук оюулардын элементтеринен композиция түзөт.	6.1.1.1. - Кыргызстандын декоративдик-колдонмо искусствосунун негизги үлгүлөрүн аныктайт 6.1.1.2. - жашообуздагы оюулар дүйнөсү тууралуу айтып берет. - оюулардын кээ бир элементтери; - симметриялуу оюуларды түзүү; - композициялык оюулар; - предметтерди оюулар менен кооздойт. 6.1.3.3. - конкреттүү милдеттерди коюу менен, элдик өнөрдүн мотивдери боюнча эскиздерди, роспистерди жасайт.	7.1.1.1. - көркөм жасалгалоо искусствосунун кечээгиси, бүгүнкүсү жана келечеги, жыгач устачылыктын, кол өнөрчүлүктүн жана зергерлик чеберчиликтин көрүнүктүү өкүлдөрүнүн чыгармачылыгы тууралуу айтып берет. 7.1.2.2. - чыгармачылык долбоорду аткарууда оюулардын композициясындагы «мотив», «стиль», «пропорция», «гармония», «ыргак (ритм)», «формалар», «символ» түшүнүктөрүн аныктап берет; 7.1.1.3. - улуттук жана дүйнөлүк маданият тууралуу портфолио түзөт.
2	Сүрөт искусствосунун тили жана көркөм образ	1. Баалуулук 2. Эстетикалык 3. Чыгармачылык	5.2.2.1. - предметтердин формасы менен жасалгаланышынын биримдигин талдоого алат.	6.1.1.1.- элдик промыселдердин өзгөчөлүктөрүн жана чыгармачылык иштерди жаратуу ыкмаларын аныктайт.	7.1.1.1. - декоративдик-колдонмо искусство чеберлеринин уюмдарынын баалуулугун аныктайт.
			5.2.2.2. - декоративдик-колдонмо искусствонун промыселдеринин жаралуу тарыхын айтып берет. 5.2.3.3. - композициялык мыйзамдарды (композициянын бүтүндүгү, борбору, типтештирүү) эске алуу менен, буюмдар үчүн чыгармачылык композиция түзөт.	6.1.3.2. - иштерди аткарууда материалдарды жана техникаларды колдонот. 6.1.3.3 - фантазиянын элементтерин колдонуп, чыгармачылык композиция түзөт	7.1.2.2. – декоративдик - колдонмо искусствосунун чыгармачылык иштерин аткаруунун негизги эрежелерин атап берет. 7.1.3.3. - сувенирдик иштерди жасоодо улуттук колорит тууралуу түшүнүктөрдү пайдаланат.

3	Сүрөт искусствосундагы тема, сюжет жана композиция	1.Баалуулук 2.Эстетикалык 3.Чыгармачылык	5.3.1.1. - элдик кол өнөрчүлөрдүн мазмунун, колдонмо жасалга өнөрү тууралуу айтып берет; 5.3.3.2. - элдик өнөрдүн өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен, колдонмо жасалга өнөрүндөгү ар түрдүү материалдардын касиетин, иштетүүнүн жолдорун билет. 5.3.3.3. - мейкиндикте түстү өзгөртүү ыкмалары (түстүк перспектива, жарыктын түскө тийгизген таасири) менен буюмдар үчүн эскиздерди түзөт	6.3.1.1. - элдик промыселдердин өзгөчөлүктөрү жана табигый материалдардан жасалган иштердин өзгөчөлүктөрү тууралуу айтып берет. 6.3.2.2. - оюулар жана алардын аталыштары, түрлөрү, мааниси (символикасы) тууралуу айтып берет. 6.3.3.3. - жөнөкөй оюуларды, жаныбарлардын силуэттерин кесе алып, ар кандай нерселерди жасалгалайт.	7.3.1.1. - декоративдик-колдонмо искусствонун жана дизайн чыгармаларынын мазмунун талдоого алат. 7.3.3.2. – кол өнөрчүлүгү боюнча аткарылган чыгармачылык иштер менен интерьерди кооздойт. 7.3.3.3. - табигый материалдарды пайдалануу менен ар кандай предметтерди: өрүлүп жасалган буюмдар, саман куурчактарды жасайт.
---	--	--	---	---	--

3.2. Окуучулардын жетишкендиктерин баалоонун негизги стратегиялары.

Окуу процессинин жүрүшүндө формативдик жана суммативдик баалоонун окуучулардын жетишкендиктерин колдоого багытталган ар кандай түрлөрү колдонулат.

Өзүн өзү баалоо системасын пайдалануу менен иштөөдө мугалим чыгармачылык иштин ийгиликтүүлүгүн баалоонун критерийлерин балдар менен талкуулаганы абдан маанилүү. Чыгармачылык композициянын натыйжаларын баалоонун критерийлери жана көрсөткүчтөрү болуп:

- сүрөттөлүштүн баракта композициялык уюштурулушу;
- форма түзүү, пропорцияларды берүү;
- композиция түзүүдө түстү пайдалана билүү;
- көркөмдүк;
- идеяны түшүндүрүү аркылуу сүрөттөлүп жаткан нерсеге өз мамилесин билдирүү;
- композициянын оригиналдуулугу. Ошондой эле иштин темага, белгилүү бир идеяга

(эгер тема жана идея берилген болсо) жооп бериши, таанып-билүү жана жаратуучулук ишмердүүлүктөгү көркөм-чыгармачылык жетишкендиктердин талдоого алынышы (окуучулар тарабынан бааланат) да бааланышы керек. Аталган критерий боюнча баалоо окуучунун инсандык жетишкендиктеринин, анын көркөм-чыгармачыл өнүгүүсүнүн, аткарылган иштин көргөзмөлөргө катышуу мүмкүнчүлүгүнүн призмасы аркылуу өтөт. Көркөм чыгармачылык менен катар окуучунун интеллектуалдук демилгелик чыгармачыл көрүнүштөрүн: суроолорунун оригиналдуулугун, кошумча материалды өз алдынча издөөсүн, айткан кызыктуу сунуштарын ж.б. да баалоо зарыл. Жыйынтыктоочу чыгармачылык композицияларды аткарууда мыкты сүрөткө сынак жарыяланат, иштердин көргөзмөсү жана башка көргөзмөлөргө катышуулар уюштурулат.

4-Таблица

Окуучулардын компетенттүүлүктөрүн баалоо үчүн тапшырмалардын түрлөрү.

№	Тапшырмалардын түрлөрү	Баанын салмагынын болжолдуу бөлүштүрүлүшү
1.	Композиция түзүү (объекттерди тегиздикте композициялык жайгаштыруу, формасын түзүү, пропорцияларды берүү)	10%
2.	Композициянын түстүк чечилиши (графикалык жана живописстик каражаттар менен композиция түзүүдө түстү пайдалануу)	10%
3.	Чыгармачылык иш: - композицияны билүү, композицияны, предметти, оюну туура чечүү (сүрөттөөнүн бардык компоненттеринин бир ыңгайга келүүсү, жалпы идеянын жана мазмундун туюндурулушу). - техниканы билүү (тапшырманы аткарууда колдонулуучу көркөм туюндуруу каражаттары). - чыгармачыл мамиле (жаралган образдын оригиналдуулугу, дааналыгы жана эмоциялуулугу, жасалгалоодогу аша чаппандык жана иштин жасалгаланыш шайкештиги, бүткүл иштин тыкандыгы). - чыгармачылык композиция жөнүндө пикир (аталышы, тема; сюжет, бул темада башка кандай варианттар болушу мүмкүн эле; эмне үчүн бул тема тандалган, анда эмнени (мазмун) туюндуруу каралган; кандай көркөм каражаттар колдонулган (композиция, перспектива, светотень, түс).	20%
4.	Чыгармачылык долбоор. Комплекстүү долбоор (адабиятты. Музыканы колдонуу менен изилдөө)	20%

5.	Искусство чыгармаларына баа берүү: -ар кыл стилдеги, түрдөгү жана жанрдагы искусство чыгармаларын көрө билүү, аларды талдай билүү, өз талдоосунун жыйынтыктарын сыпаттай жана презентациялай билүү; - суроолордун, кошумча материалдар менен өз алдынча иштөөнүн оригиналдуулугу, кызыктуу божомолдорду айтуу.	20%
6.	Портфолиону чыгармачылык менен презентациялоо (сүрөтчүлөрдүн иллюстрацияларын тандоо, темалар боюнча чыгармачылык иштер)	20%

Эскертүү:

Негизги мектептин компетенциялары боюнча «Көркөм өнөр» предметин өздөштүрүүнүн деңгээлдери төмөнкүлөрдүн негизинде бааланат:

- ээ болгон билгичтиктери менен көндүмдөрүнүн негизинде окуучунун ар кандай темалар боюнча чыгармачылык иштерди жарата алуусу;
- көркөм материалдарды жана аларга туура келүүчү каражаттарды пайдалануусу;
- искусствонун ар кыл түрлөрүнүн өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен композицияны туура түзүүсү;
- теманы өз алдынча тандап алуу, чыгарманын композициялык чечилишин тандалып алынган темага ылайыктап негизделген түрдө тандоо жана иштеп чыгуусу;
- искусство чыгармаларына баа берүү – ар кыл стилдеги, түрдөгү жана жанрдагы искусство чыгармаларын көрө билүү, аларды талдай билүү, өз талдоосунун жыйынтыктарын сыпатта жана презентациялай билүүсү.

1 (төмөнкү деңгээл). Эстетикалык маданият, эстетикалык негизги категориялар тууралуу чачкын, системага салынбаган билимдер басымдуулук кылат. Бул деңгээлдеги окуучулар үчүн эстетикалык талаптардын начар байкалышы, эстетикалык баа берүүгө жана рефлексияга жөндөмсүздүк мүнөздүү. Элестетүү, ой жүгүртүү жана сезимдерге эстугум үстөмдүк кылат, ошондуктан билгичтиктер операционалдык деңгээлде ишке ашат.

2 (орто деңгээл). Кырдаалдык – окуучулардын эстетикалык маданият, негизги эстетикалык категориялар тууралуу билимдеринин жетишсиздиги, эстетикалык талаптардын эпизоддук түрдө байкалышы, эстетикалык баа берүүгө жана рефлексияга жөндөмдүүлүктүн туруксуздугу, эмоциялык жооп берүү жана эмпатикалык кабылдоонун диапазонунун чектелгендиги менен мүнөздөлөт. Бул деңгээлдеги окуучуларга анча жемиштүү эмес эстетикалык элестетүү тиешелүү, ал чыгармачылык ишмердүүлүктө образдардын стандарттуулугуна, кайталануучулугуна алып келет.

3 (жогорку деңгээл) Эстетикалык маданият, эстетикалык негизги категориялар тууралуу системалуу, терең билимдер, эстетикалык талаптардын туруктуу байкалышы, эстетикалык баалуулуктардын шкаласын пайда кылган эстетикалык кабылдоого абдан жөндөмдүүлүк, искусство чыгармаларына далилдүү, негизделген, идеялык-эмоциялык баа берүүгө жана эстетикалык рефлексияга жөндөмдүүлүк. Элестетүүнүн жемиштүүлүгү чыгармачылык ишмердүүлүктүн оригиналдуу жана баалуу продуктыларында ишке ашырылган образдардын жаралышын камсыз кылат.

5- класс

Мазмундук тилке	Индикаторлор		
	Биринчи деңгээл	Экинчи деңгээл	Үчүнчү деңгээл

Сүрөт искусствосу, анын түрлөрү жана жанрлары	1. Түрлөрдө жана жанрларда сүрөт искусствосунун мыйзамдарын аткаруунун негизги багыттарын пайдаланат		
	-сүрөт искусствосунун түрлөрүн жана жанрларын ажыратат	- дүйнөнүн жана Кыргызстандын белгилүү сүрөтчүлөрүнүн чыгармаларын билишет	-сүрөт искусствосунун чыгармаларын талдоого алат жана алар тууралуу өз пикирин айта алат
Сүрөт искусствосунун тили жана көркөм образ	2. Алган билимдеринин негизинде сүрөттөөнүн ар кандай техникаларын колдонуу менен көркөм образ жаратат		
	- шаблон, үлгү боюнча чагылдырат, көчүрөт	-жаратылыштагы мейкиндиктик карымкатышты талдоого алат: бөлүштүрүү, масштаб; табигый композициянын түзүүчүлөрүнүн өз ара бөлүштүрүлүшү	-сүрөт искусствосунун негизги мыйзамдарын: компоновка, симметрия, форма, пропорция, конструкция, перспектива, ыргак (ритм), түс, тон ж.б. пайдаланат
Сүрөт искусствосундагы тема, сюжет жана композиция	3. Тематикалык тапшырманы тартууда же натурадан тартууда композициялык чечилиштерди пайдаланат		

	- композициялык мыйзамдарды (композициянын бүтүндүгү, борбору, типтештирүү ж.б.) түшүнөт	- жаратылыштагы мейкиндиктик карым-катышты талдоого алат	- интерьерде перспективаны чагылдырат; интерьердеги түстүк гаммалар жана мейкиндикти уюштурууда, композициянын борборун белгилөөдө алардын мааниси түшүнүп, практикалык иштерди аткарууда колдонот.
--	--	--	---

4- бөлүм. Билим берүү процессин уюштурууга коюлуучу талаптар

4.1. Ресурстук камсыздоого коюлуучу талаптар

Жалпы билим берүүчү уюмдарда окуу процессин окуу-методикалык камсыздоо Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги тарабынан алдыдагы окуу жылында окуу предметтерин окутуу боюнча жыл сайын чыгарылуучу инструктивдик-методикалык катка ылайык ишке ашырылат.

Көркөм-эстетикалык билим берүү боюнча програмаларды ишке ашыруу атайын жабдылган көркөм өнөр кабинетинин жана зарыл болгон окуу материалдарынын, куралдардын, буюмдардын, экрандык жана басма куралдардын болуусу менен камсыз кылынат.

Мектептин китепкана фондунда көркөм өнөр предмети боюнча зарыл болгон окуу жана методикалык адабияттар белгиленген нормативдерге ылайык болууга тийиш. Китепкана фонду жана китепкананын маалыматтар базасы жеткиликтүү болуусу керек

Көркөм өнөр предмети боюнча Мамлекеттик билим берүү стандартын толук көлөмдө жүзөгө ашыруу үчүн окутуунун техникалык каражаттары (ОТК) пайдаланылышы талапка ылайык.

Сүрөт искусствосунун чыгармаларын көрсөтүүдө көрсөтүлүп жаткан репродукциялардын сапаты чоң мааниге ээ, ошондуктан мугалимде слайддарды көрсөтүү үчүн керектүү аппаратура болгону жакшы. Мектеп окуучуларынын окуу предметтерин ийгиликтүү өздөштүрүүсү үчүн маалыматтык технологияларды пайдалануу маанилүү роль ойнойт. Окутуу процессин камсыз кылуу үчүн электрондук алып жүрүүчүлөргө (CD ж.б.) жазылган программалар топтому (окутуп-үйрөтүүчү, көзөмөлдөөчү ж.б.) бар персоналдык компьютерлер, ошондой эле окуу процессинде Интернетти кеңири пайдалануу талап кылынат.

Окуу процессин кадрдык камсыздоого коюлуучу талаптар

«Көркөм өнөр» курсу боюнча базалык программаларды ишке ашыруучу педагогикалык кадрлар:

- орто атайын билимдүү (көркөм колледж, көркөм окуу жайы); жогорку атайын билимдүү (Искусство академиясы, жогорку көркөм институттар, педагогикалык институттар, колдонмо искусство институттары, ошондой эле архитектуралык академиялар) болууга тийиш;
- педагог билим берүү процессинин субъектиси катары адам тууралуу билимдер системасын, адамдын курактык, жекече өзгөчөлүктөрүн, өнүгүүсүнүн социалдык факторлорун билүүгө;
- окуучулардын эркиндиктери менен укуктарын сактоого, окуучуларга социалдык жардам жана колдоо көрсөтө алууга;
- педагогикалык процесстин бүтүндүгү, заманбап психологиялык-педагогикалык технологиялар тууралуу билимдердин системасына ээ болууга, өнүктүрүүчү окутуу технологияларын билүүгө;
- окуучулардын сабактан тышкаркы ишмердүүлүгүн уюштурууну билүүгө;
- ар түрдүү типтеги билим берүү уюмдарында «Көркөм өнөр» курсун окутуунун заманбап методикасын билүүгө, окутуунун ар түрдүү каражаттарын колдонууга;
- «Көркөм-эстетикалык профиль» боюнча окутууга, автордук программаларды иштеп чыгууга даяр болууга тийиш.

Окуу-методикалык камсыздоо

Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги тарабынан алдыдагы окуу жылында окуу предметтерин окутуу боюнча жыл сайын чыгарылуучу инструктивдик-методикалык катка ылайык ишке ашырылат.

Бул катта төмөнкүлөр көрсөтүлүүгө тийиш:

- Кыргыз Республикасынын орто жалпы билим берүүчү уюмдарынын базистик окуу планынын бардык окуу предметтери боюнча окуу процессинин окуу китептери жана окуу-методикалык комплекстер (ОМК) менен камсыздалышы;
- Предметтер жана түрлөрү (тандоо боюнча курстар, факультативдик сабактар, колдонмо курстар) боюнча окуу-методикалык куралдардын, сунуштамалардын тизмеси).

4.2. Жүйөлөөчү окуу чөйрөсүн түзүү

Окуу жүйөсүн өнүктүрүү боюнча педагогикалык ишмердүүлүктүн негизинде инсандык-ориентацияланган мамиленин принциптери турат, анын максаты болуп окуучунун өнүгүүсү жана өзүн өзү өнүктүрүүсү үчүн жагымдуу шарттарды түзүү, анын

жекече жөндөмдүүлүктөрүн аныктоо жана окуу ишмердүүлүгүндө активдүү пайдалануу эсептелет.

Окууга жүйөнү калыптандыруу деген – инсанды өнүктүрүү жана тарбиялоо маселелеринин чечилиши. Көркөм өнөр сабактарында окуучулардын окуу-таанып билүү ишмердүүлүгүнүн жүйөсүнүн жогорулашы мектеп окуучуларынын дүйнөгө болгон көз карашынын калыптанышына өбөлгө болот.

Көркөм өнөр сабактары балдардын таанып билүү-чыгармачылык ишмердүүлүгүнө кенири мүмкүнчүлүктөрдү түзүп берет, анткени, бир жагынан, сабактар чыгармачылык активдүүлүктү талап кылат, экинчи жагынан, сүрөт искусствосу боюнча сабактар үчүн ачык байкалган эстетикалык багыттуулук мүнөздүү. Асылдыкка туш болгон окуучунун кубанычы менен рахаттануусу анда боорукерликти, курчап турган дүйнөнү сезе билүүнү тарбиялоого өбөлгө түзөт.

Сунушталган адабияттар:

1. Кыргыз Республикасынын “Билим берүү жөнүндө” мыйзамы (2013)
2. Кыргыз Республикасында жалпы орто билим берүүнүн Мамлекеттик билим берүү стандарты (Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2014-ж. 21-июлундагы № 403 Токтому менен бекитилген)
3. Кыргыз Республикасында жалпы орто билим берүүнүн окуу Базистик планы
4. Акматов Д.А., Орозобаев А.К. Көркөм өнөр. Окуу китеби 5-класс Б.: «Билим - компьютер», 2018 . (өндүрүштө).
5. Оторбекова А.М., Акматов Д.А. Мугалимдер үчүн методикалык колдонмо. 5-класс. Б.: «Билим - компьютер», 2018 (өндүрүштө).
6. Акматов Д.А., Орозобаев А.К. Көркөм өнөр. Окуу китеби 6-класс. Б.: «Билим – компьютер», 2018. (өндүрүштө).
7. Жамангулова К.Ү. Акматов Д.А. Мугалимдер үчүн методикалык колдонмо. 5-класс. Б.: «Билим - компьютер», 2018. (өндүрүштө).